

बेचबिखनले पार्ने असरहरू

मानव बेचबिखन/ओसारपसार मानव अधिकार हननको निकृष्ट रूप हो । यसले व्यक्ति, समाज र राष्ट्रलाई नै नकारात्मक प्रभाव पार्दछ । यसका प्रमुख केही असरहरू यसप्रकार छन्:

व्यक्तिगत रूपमा पार्ने असरहरू

- ▶ मानव (विशेषतः महिला, किशोरी तथा बालबालिका) को आत्मसम्मानमा गम्भीर चोट पुग्नुका साथै उनीहरूको मानवअधिकारको गम्भीर हनन हुन पुग्दछ ।
- ▶ मानव बेचबिखन/ओसारपसारबाट प्रभावित बनाइएका व्यक्तिहरूलाई परिवार तथा समाजले बहिष्कार गर्न सक्छ, जसले गर्दा उनीहरूलाई पूर्ववत् सामाजिकीकरण तथा पारिवारिकीकरण गर्न निकै कठिन हुन्छ ।
- ▶ प्रभावित व्यक्तिलाई हीनताबोध तथा आफुप्रति घृणा बोध हुन गई आत्महत्या गर्ने स्थितिमा समेत पुऱ्याउन सक्छ ।
- ▶ प्रभावित व्यक्तिलाई स्वतन्त्र नागरिक जीवनबाट अलग्याई नारकीय एवम् दासत्वपूर्ण जीवन बाँच्न विवश बनाउँछ ।
- ▶ विभिन्न किसिमका शारीरिक तथा मानसिक समस्याहरू देखा पर्दछन् ।

समाजलाई पार्ने असरहरू

- ▶ मानव बेचबिखनले समाजलाई नै अपराधीकरणतर्फ उन्मुख गराउँछ ।
- ▶ समाजमा नराम्रो नियतका मानिसको आवत जावत बढ्न जान्छ जसले गर्दा सबै मानिसको सामाजिक सुरक्षामा आघात पुग्दछ ।
- ▶ समाजको छवि र पहिचान बिग्रन गई स्वस्थ समाजको निर्माणमा बाधा पुग्दछ ।
- ▶ भेदभाव, शोषण तथा उत्पीडनको परम्पराले प्रश्रय पाउँछ ।
- ▶ एक(अर्काप्रतिको आपसी विश्वास तथा सद्भावमा हास आई समाजमा अविश्वासको वातावरण विकसित हुन्छ ।
- ▶ समाजको लैंगिक सन्तलन खल्बलिन्छ ।
- ▶ समाजको उत्पादक शक्तिमा हास आउँछ ।

मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार रोकथाम तथा नियन्त्रणको लागि सरोकारवालाहरूको भूमिका :

- ▶ समुदायमा हुने मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार रोकथाम तथा नियन्त्रणको विषयमा सरोकारवालाहरू बीच छलफल चलाउने र ती सवाल, असर भूमिका हरूको पहिचान गर्ने ।
- ▶ समुदायमा रहेका मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार रोकथाम तथा नियन्त्रण वारे आवश्यक रणनीति आवश्यक तयार गर्ने ।
- ▶ मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार रोकथाम तथा नियन्त्रणका सगैँ सम्बन्धीत उपायहरू तथा कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने ।
- ▶ अनपेक्षित रूपमा घटनाहरू घट्न पुगेको खण्डमा त्यसको प्रतिकार्य कसरी गर्ने भन्ने सम्बन्धमा रणनीतिहरू तयार गर्ने र लागू गर्ने ।
- ▶ परिवारलाई आफैले सहयोग गर्ने, अन्य सहयोग जुटाउन सहकार्य गर्ने ।
- ▶ सिफारिस प्रणालीको माध्यमबाट पीडितलाई आवश्यक सेवासम्मको पहुँचको सुनिश्चितता गर्ने ।
- ▶ सामुदायिक संरक्षणबाट समस्याको समाधान हुन नसक्ने अवस्था भएमा सवाल वा मुद्दाहरूलाई सम्प्रेषण गर्नुपर्ने हुन्छ ।
- ▶ स्थानीय तहमा मुद्दा सम्प्रेषण गर्दा महिला संस्थाका वडा समिति वा सहकारी संस्थाले समेत गर्न सक्दछ । स्थानीय सम्प्रेषण पनि सामुदायिक संरक्षण प्रणालीकै एक अंगको रूपमा सहकार्य गर्ने ।
- ▶ जिल्ला तहमा मुद्दा सम्प्रेषण गर्दा लैंगिक हिंसा निगरानी समूहले वडा समिति मार्फत् सहकारी संस्था हुँदै गाउँपालिका वा गाउँपालिकाले सोभै पहिचान गरिएका सेवाहरूमा सम्प्रेषण गर्न सकिन्छ ।
- ▶ जिल्ला स्तरमा महिला तथा बालबालिका कार्यालयको अनुपस्थितिमा मुद्दाको प्रकृति अनुसार जिल्लाका विभिन्न सेवा प्रदायक निकायहरूमा सिफारिस गरी पठाउनु पर्दछ । यसरी सिफारिस गरिएका मुद्दाहरूको तथ्यांक गाउँपालिकाको महिला तथा बालबालिका शाखाले राख्नुपर्दछ ।

सन्दर्भ सामाग्री : शक्ति समूहको सचेतना सामाग्री, तथा सिद्धार्थ सामाजिक विकास केन्द्रको मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार रोकथाम तथा नियन्त्रण सम्बन्धी तालिम सामाग्री

मानव बेचबिखन तथा ओसार पसार दण्डनीय छ, मानव बेचबिखन तथा ओसार पसार बन्द गरौं

मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार सामाजिक तथा कानुनी अपराध हो ।

हामी सुसूचित छौ र सबैलाई सचेत बनाउन प्रतिबद्ध पनि छौ ।

हामी अनुरोध

मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार गराउनु कानुनी तथा सामाजिक अपराध हो । मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार गरेमा दण्ड सजाय ब्यवस्था सम्बन्धी विभिन्न ऐन तथा कानून जारी भई सकेको छन् । हामीहरू सबैमा मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार नगर्न अनुरोध गर्दछौ । हामीहरू आशा गर्दछौ की मानव बेचबिखन तथा ओसार पसार मुक्त नेपालको निर्माणमा यहाँको महत्वपूर्ण भूमिका रहने छ ।

सहकार्य

प्रदेश सरकार
प्रदेश नं. ५
समाजिक विकास मन्त्रालय
शिक्षा तथा सामाजिक विकास निर्देशनालय
सामाजिक विकास डिभिजन कार्यालय
गजेहडा कपिलवस्तु

मानव वेचविखन तथा ओसारपसार रोकथाम तथा न्यूनीकरण सम्बन्धी सचेतना सामग्री

मानव बेचबिखन तथा ओसार पसार दण्डनीय छ,
मानव बेचबिखन तथा ओसार पसार बन्द गरौ

मानव वेचविखन तथा ओसारपसार भनेको के हो ?

मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार भन्नाले कुनै पनी मानिसलाई विक्री गर्ने उद्देश्यले ललाईफकाई प्रलोभनमा पारी, भुक्काई, डर, त्रास वा वल प्रयोग गरी वा नगरी देश भित्र वा बाहिर एक ठाँउवाट अर्को ठाउँमा लैजाने वा लगी विक्री गर्ने, अन्य कुनै तरीकाले वेश्यावृत्तिमा लगाउने कार्यलाई जनाउँछ मानव बेचबिखन तथा ओसारपसारलाई दण्डनीय गम्भिर अपराधको रूपमा मानेको छ । मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार (नियन्त्रण) ऐन २०६४ले बेचबिखन ओसारपसारको परिभाषा निम्नानुसार रहेको छ ।

वेचबिखन

- ▶ कुनै पनी उद्देश्यले मानिस बेच्ने वा किन्ने ।
- ▶ कुनै प्रकारको फाईदा लिई वा नलिई वेश्यावृत्तिमा लगाउने ।
- ▶ प्रचलित कानून बमोजिम बाहेक मानिसको अङ्ग भिक्ने ।
- ▶ वेश्यागमन गर्ने ।

ओसारपसार

- ▶ किन्ने वा बेच्ने उद्देश्यले मानिसलाई बिदेशमा लैजाने ।
- ▶ वेश्यावृत्तिमा लगाउने वा शोषण गर्ने उद्देश्यले शारीरिक वा मानसिक रूपमा दवाव वा प्रोलभनमा पारी कसैलाई घर स्थान वा ब्यक्ति वाट छुट्ट्याई लैजाने, आफु सँग राख्ने, आफनो नियन्त्रण लिने वा कुनै स्थानमा राख्ने ।
- ▶ वेश्यावृत्तिमा लगाउने वा शोषण गर्ने उद्देश्यले मन्जुरी बिना नेपाल भित्रको एक ठाँउवाट अर्को ठाँउमा वा बिदेशमा लैजाने वा अरु कसैलाई दिने ।

मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार (नियन्त्रण) २०६४ को ऐनमा भएका महत्वपूर्ण ब्यवस्थाहरू :

- ▶ जहिले सुकै उजुरी गर्न सक्ने, हृदम्याद नलाग्ने,
- ▶ पीडित केन्द्रित,
- ▶ वयान प्रमाणित गराउने ।
- ▶ पीडितले छुट्टै कानून ब्यवसायी राख्न पाउने ।
- ▶ बन्द ईजलासमा सुनुवाई हुने ।
- ▶ उद्धार, पुनर्स्थापना तथा पुनर्मिलन सम्बन्धी ब्यवस्था ।
- ▶ पिडितले क्षतिपुर्ति पाउने ।
- ▶ आत्मरक्षाको अधिकार ।
- ▶ प्रमाणको भार अभियुक्तमा रहने ।
- ▶ मानव बेचबिखन तथा ओसार के हो र होईन

मानव बेचबिखन तथा ओसार के हो त ?

- ▶ काम दिलाउने सहमती गरी नियन्त्रणमा लिनु ।
- ▶ विक्री गर्ने मनसायले एकठाउँवाट अर्को ठाउँमा लैजाने, विक्री गर्नु ,
- ▶ मानव बेचबिखन जहिले पनि शोषण र दासत्वको अवस्था हुन्छ ।
- ▶ मानव वेचबिखनमा परेको ब्यक्तिको स्वतन्त्रता पुर्ण रूपमा अनुको नियन्त्रणमा रहेको हुन्छ ,
- ▶ मानववेचबिखनमा सहमती हुँदैन तर वालवालिकाको सहमतीको अर्थ रहँदैन फाईदाको लोभ देखाए लिएको सहमतीको मान्यता रहँदैन ।

मानव बेचबिखन तथा ओसार के होईन

- ▶ बिदेशमा काम गर्न जानु
- ▶ कामको खोजीमा कतै जानु
- ▶ वसाईसराई गर्नु
- ▶ गैरकानुनी आप्रवासनमा जानु
- ▶ मानव तस्करीजन्य कार्य
- ▶ आन्तरीक विस्थापित तथा शरणार्थीको अवस्था

मानव बेचबिखनका प्रयोजनहरू :

- ▶ कलकारखानामा कामको लागि
- ▶ मनोरञ्जनात्मक क्षेत्रहरूमा कार्य गराउनको लागि (डान्स वार, रेष्टुरेन्ट,,दोहोरी,मसाजपार्लर आदी)
- ▶ भुटो विवाह गरी बच्चा जन्माउन तथा बच्चालाई स्तनपान गराउन ।
- ▶ सर्कसमा काम गराउनको लागि
- ▶ बधुवा मजदुर वनाउन
- ▶ लागुऔषध, हात हतियारको ओसारपसार गर्नेका लागि
- ▶ खाडि देशहरूमा उँटमा बालवालिकाहरूलाई बाधेर दौडाउने खेल खेलाउनको लागि
- ▶ बाल सैनिक रूपमा प्रयोग गर्नको लागि
- ▶ अपाङ्ग बनाई माग्ने कार्यमा लगाउनेको लागि
- ▶ यौन शोषणको लागि
- ▶ जोखिमपुर्ण कामका लागि
- ▶ अङ्ग ब्यापार गर्नको लागि

मानव बेचबिखन तथा ओसारपसारका मुख्य कारणहरू

सामाजिक तथा सास्कृतिक कारणहरू	आर्थिक तथा राजनैतिक कारणहरू
जनचेतना तथा शिक्षाको कमी	गरिवी वेरोजगारी कम आयश्रोत
लैगिङ्ग भेदभाव	युद्धको अवस्था
हिंसाको संस्कृति	भुमिहिनता
पारिवारीक बिचलन	आन्तरीक द्वन्द्व
ईच्छा बिपरीत वा कम उमेरमा गरीने विवाह	परनिर्भरता (अरुको आम्दीमा बाच्नु पर्ने)
धार्मीक सास्कृतिक कुरीतिहरू	राजनैतिक प्रतिवद्धताको कमी
सहरमुखी बसाईसराई तथा अब्यवस्थित वसाईसराई	स्पष्ट र कडा कानूनको अभाव
सूचनाको पहुँचमा कमी ।	भारतसगँको खुला सिमाना, अन्तर सीमा र क्षेत्रीय कार्यक्रमहरूको कमी

वेचबिखनवाट वच्न अपनाउनुपर्ने सावधानीहरू :

- ▶ भुटो आशवासनमा बिश्वास नगरौ ।
- ▶ अन्जान, अपरीचित, नजिकैको चिनेको मान्छे वा नातेदार जो कोहिवाट पनि बेचबिखन हुन सक्ने हुनाले सवैवाट सचेत रहौ ।
- ▶ कोही अपरिचीत तथा शंकास्पद ब्यक्ति, आफूसगँ नजिकिएमा तथा सहयोगको प्रलोभन देखाएमा उक्त ब्यक्तिप्रति स्वयंम सचेत हौ ,
- ▶ बिपत्तीका बेलामा जो कोहिले सुरक्षित स्थान प्रदान गर्ने, रोजगार तथा शिक्षाको अवसर प्रदान गर्ने लगाएतका प्रलोभन देखाई दुब्यवहार, हिंसा तथा वेचबिखनमा पार्न सक्ने अवस्था भएकोले यसवारे सजग हौ ।
- ▶ आफुलाई कोही पनी ब्यक्तिप्रति शंका लागेमा तुरुन्तै नजिकको प्रहरी महिला वालवालिका शाखा ,पालिकाको कार्यालय तथा स्थानिय स्तरको संघसंस्थासगँ सम्पर्क राख्ने ।